

su ti golema vrata, sva okovana, taman kao na tvrđjavi. Kad si prošao ispod *ćemera*, onda te eto istom pred crkvu, a ispred crkve opeta ispod uzahna *ćemera* ulažiš u manastjer. Manastjer je ukresan u živcu kamenu, te su u njemu celijice uske i mračne, a da je čovjeku do goleme nevolje i pokore, da tu stanuje. Iz manastjera je u brdu otvor, te se moglo u teškoj potrebi i pobjegnuti na drugu stranu, a to kroz brdo. Za manastjerom je *gjačko groblje*, a pred manastjerom, *kalugjersko*. — Ovo ti je kao kakva tvrđjava, te se iz nje vidi Popovo polje, pa su se eto odovle kršćani i branili proti nekrstu, a umjetnosti u njemu ni traga, no sve pusta utvrda. (Sliedi dalje). V. V. V.

D o p i s i.

1. U Korčuli, dne 12. travnja 1886.¹ — I. U selu Ravnom (poviše Popova polja) na *Oblatu* je (glavica) crkvice sv. Mitra, a kod nje su dvije staro-bosanske ploče bez simboličkih znakova. Kod golemije je ploče (na glavi) ogromna pola uzgori, a na njoj je u bassor. usječen krst, tako rečenog oblika *patens*, visok m. 0,71; a u perima mu je, s kraja na kraj, m. 0,34.

U Ravnomu je, niže crkve, na *gomili* dvadeset staro-bosanskih spomenika:

1. Ogromna ploča, a na njoj balčak od mača.
2. Stećak (slabo ukresan), a na njemu dvije kupe.
3. Ploča. Na njoj je krst oblika kao teutoničkoga.
4. Ploča. Rázbijena je, a na njoj se jedva pozna balčak od mača. Sve su ove ploče slabo ukresane, te su ponajviše izrazbijane.

Kod *Ivanje* je crkve, u Ravnomu, staro-bosansko greblje, te sam tu u sve nabrojio jedanaest spomenika:

1. Ogroma ploča. U posljednje je doba bio kod nje zasadjen krst, a na njemu pismo:

IC . XP
BOH — KO . CAAATA
869.

Po svoj prilici pokojnik je bio ukopan pod staro-bosansku ploču, a ovo su rietki slučajevi, da će se kogod u Herceg-Bosni ukopati ispod *grčke pločetine* (tako narod kaže), pa s toga ću ovo i napominjati, a da se nebi kadgod sgodila kakva pometnja u znanosti.

Još mi je poznat slučaj u *Čepikućima*, gdje je bila ukopana *okuženica Klarica Sugjina*, a početkom ovoga vieka.

¹ N. Vicstnik 1886. str. 52.

2. Ploča. Na njoj je štit, a u štitu polunjesec okrenut s istoka put juga. Za štitom je mač.

3. Ploča. Na njoj je štit, a u štitu polunjesec okrenut put zapada. Za štitom je mač.

4. Ploča zarubljena. Na njoj je štit. Preko štita je popriečno pás, s lijeve put desne. Za štitom je mač.

I u ovomu su greblju spomenici slabo izradjeni.

Na putu su, kod rečene crkvine, četiri spomenika, biva tri bez znakova, a na jednoj je ploči samo krst *jabučastoga* oblika.

U *Tegu* je za *Kulinskom* jedanaest spomenika:

1. Stećak zarubljen. U vrhu je ravan poput ploče. S donje je strane stećka, u prvome zarubljenomu liku, kolo od sedmero čeljadi, biva troje muško i četiri ženke, te se kolo okreće put lijeve. U donjemu su liku ili razdjelku četiri životinje kusa repa, kao koze, te su okrenute put lijeve. Na nogama je spomenika u vrhu ruža, a ostalo je pokvario lišaj. S gornje se strane nepozna ništa, kacnuti što je stećak zarastao u lišaju. Na glavi je (spomenika) štit razdjeljen popriečno, s lijeve put desne, velikijem pásom. U gornjoj je strani štita polunjesec uzgori, a za štitom je mač.

2. Ploča zarubljena. Na njoj je ukresana ruža.

U *Jasenju* je pet spomenika, biva, to su ploče (poput stećaka) bez znakova, a samo je jedna urešena na granje.

U *Ravnomu* je u matici (*Maloj Gospi*) sada spremljena za velikijem otarom ploča sa slijedećijem nadpisom:

ГРАДН • БОШКО •	Gradi. Boško.
НИКОЛА • И НИК	Nikola. i Nik
ОЛА • АНДРИАШ • НА	ola. Andriaš. na
СЛАВЪ • БОГА • И СТЕ	slavu. boga i s(ve)te
ГОСПЕ • И БЛАГ'СОВИ	Gospe. i blag(o)sovi
БИСКЪП • НАКОН • У	biskup. nakon 1.
Б • О • И • ГОДИНА • ПОРОДА	5.7 8. (1578.) g. poroda
ИСУСОВА • НА • ШЕ ЖУНА •	Isusova. na. še(st) žuna.
ИНСА • ФРА БАЗИЛИО •	Pisa. Fra Bazilio. Ravnarin.
РАКНИНИИ •	

Ploča vapn. vis. m. 0,36; šir. m. 0,41; deb. m. 0,10. Ploča je liepo zarubljena na tri strane, a a donjemu je rubu nadpis *fra Bazilija*. Ovo je riedak primjer tako čiste staro-bosanske epigraphike, pa je s toga strogo prepisan i donasan, te mi je do nade, da će mi ovoga puta ispasti bez pogriješaka (*Usp. Bol. Arch. god. 1881. br. 2. i Slovinac god. 1883. (VI.) br. 31. str. 485.*)

* U svezi ar.

Iz Ravnoga, preko polja, sah. i pó hoda je selo *Veličani*, a nize sela, kod Vidove je crkve starobosanska nekropola. Ovgdje je do šestdeset i dva spomenika, te jih počimljem opisivati sa dna groblja, a spomenuću samo stečke sa znakovima:

1. Preogromna ploča. Porubljena je, a na njoj je krst.
2. Ploča porubljena. Sa strane joj je krst oblika na djetelinu štit porubljen, a u njemu ruža.
3. Stup. U vrhu je deblji. Na njemu je s jedne i s druge strane po krst.
4. Ploča. Uza nju je stup, a na stupu je s jedne i s druge strane po ogromni krst sličan onome na *Oblatu*.
5. Ploča. Na njoj je ukresan bat.
6. Ploča. Na njoj je krasno zarubljen štit, a za štitom mač.
7. Ploča poput stečka. Na njoj je uzdignut krst. Ploča je naslonjena na druge ploče.
8. Ogromni krst (prebijen). U gornjoj mu je strani uzdignut polunjesec okrenut niz dole, pa popriečno zakrivljeni pastjerski štap, a na perima po ruža (uzdignuta).
9. Stečak u vrhu širi. Ukrašen je arhitektonički. S gornje mu je strane pet redova stupovlja, na glavi tri, s druge strane pet, a na nogama tri.
10. Stečak u vrhu širi. Porubljen je i narešen arhitektonički. S gornje mu je strane sedam redova stupovlja, na glavi tri, na donjoj strani sedam, a na nogama tri.

Oko stečka je odulji nadpis (Usp. Viest. 1886. str. 14—15) u četiri reda, te se u njemu spominje *gospodin Kralj Tvertko*. U ugovoru bana bosanskoga Tvertka sa obćinom Dubrovačkom (od god. 1367.) spominje se, uz ostalu vlastelu — **И ТЕРВѢТЪ КРАЉОГЪ**, a u spomenutom nadpisu **СТРЪНКО**; te po svoj prilici, nadpis spada istoj dobi, a ne *Tvertku Tvertkoviću*, od kojega isto postoji darovno pismo gradu Dubrovniku, a to od god. 1420.

11. Stečak zarubljen. Naslonjen je na podstavak. Svršuje se u trostran ležeći bridnjak sa osnovicama nagnutijem unutra. Urešen je arhitektonički, biva s gornje mu je strane šest redova stupovlja, s donje isto, na nogama tri, a na glavi jednako tri.

12. Ploča. Uza nju je stupić sa krasnijem krstom *prosta oblika*.

13. Stečak poput ploče (utonut je u zemlju). Urešen je arhitektonički, biva s donje mu je strane sedam redova stupovlja, na nogama četiri reda, isto tako na glavi, a s gornje strane zastupa drača.

14. Ploča prosto porubljena.

15. Ploča porubljena na grane. Na glavi je nadpis *Raća Galičića* (V. Viet. 1886. str. 37.).

16. Ploča. Na svakoj joj je čošci po ruža. U dno groblja je crkvica.

Vid Vuletić-Vukasović.

2. U Korčuli, 29 svibnja 1886. — Veleučeni gospodine! Ovijeh sam dana iztraživao po ostrvićima oko Korčule, te mi pošlo za rukom (Nikola Fabris je ugledao), da nadjem u procijepu dragocijen probušen čekić na ostrviću *Kamenjaku*. Ovaj predhistorički čekić od *diaphanoga*

djeno na sedmero, na lievoj, ter totu je jur izčezlo nekoliko slova, kako to evo moj prepis kaže. A s ovim se slaže, malo da ne posve, i Bonifačićev, i jošte samoga Vrbanskoga sadanjega župnika vriednoga Antona Matanića, koji su mi po mojoj želji skoro poslali, i još mi pokazali (jer sâm toga nisam bio onda razgledao), kakova je ta slika. Totu je devetero naslikano; na vrhu: kako Majka Božja uzilazi na nebo, ter ju nekoliko angjela prati; poda tim: sv. Andrija ap. i sv. Petar ap. na desnoj strani, a na lievoj: sv. Jerko i sv. Ivan Krstitelj, a na sriedi: Vrbnik; a na dnu: zadnja večera. I to naslikano da je s okvirom visoko 4 metra, a za širinu ništa ne kažu, A ni toga mi ne spominju, jesu li liepe te slike; a ni kakov li je okvir.

A te slike u napisu prozване su: „načinba od ankunij,“ U naših riečnicih nije ni ove ni one. No glagolj „načiniti“ nije onako neplodan: u mojem milom zavičaju govore „načinba“ ili „načimba“, čemu Latini: *artificium, structura, machina, mechanisma*. A rieč „ankunija“ držim da nije slovrenska, nego talijanska, premda je ona ter mrvicu drugačije, u nekakovoj izpravi, koja je isto slovrenski na Bagu 1460 g. pisana.¹ Talijanom je *ancóna* — „tavola o quadro grande di altare“, to jest, velika slika oltarnica. No ove rieči, i naša i njihova, držim da potiču od grčke *σίζών* kako i *икона* drugih Sloviena.

Tako to je naslikao „Madin (ili: Mladin?) Cvitović kotoranin.“ A to je sve što ja znam o tom umjetniku. Jer toga nije u Slovníku jugoslovinskih umjetnika, što je slavni Kukuljević napisao, pak 1858 g. dao na svjetlo. A iz dalmatinskoga Kotora držim da je bio taj slikar, a ne iz Vinodolskoga.

A što je Bonifačić prepisao iz napisa na stubi pred vrbanskom crkvom, tu je malo očitih, a još manje u onom, za što on piše da je u sv. Luciji, valja da bašćanskoj; pak Vam, štovani gospodine, to oboje vraćam.

Dr. Ivan Černčić.

Razne viesti.

Glavna skupština arkeol. društva „Siscia“ u Sisku. —

Dne 29 kolovoza bje držana glavna skupština arkeol. društva Siscia u vel. dvorani grads. poglavarstva a uz prisutnost liepog broja društvenih članova. Od stranih sudjelovali su počastni članovi prof. Sime Ljubić muzeal. ravnatelj u ime nar. zem. arkeol. muzeja i hrv. arkeol. društva, te Ivan Tkalčić knjižničar jugosl. akademije. Društveni predsjednik velm. g. M. Milčić otvori sjednicu sgodnim govorom, u kom uz obće povlađivanje iztaknu sjajni uspjeh desetgodišnjeg društvenog rada, komu je živi i najbolji svjedok liepa dvorana u arkeol. odjelu nar. zem. muzeja već prepuna

¹ . . . »tada ti vsi muži . . . daše i dopustiše rečenomu dominu (= popu) Mihovilu više rečeno mesto . . . s ovim, da da dukate 4 v pomoć ankonie svete Marie«, u Kukuljevićevih »Povjest. spomenicih« na 89 s. A drugdje: likonija! Evo: »1477 miseca sektebra dan 6 bi prinesena likonija (v) Vrbnik, ka likonija biše guštala (= vriedila) na mestu v Benetich dukatov 35 « Najstarija Poviest na 131 s.

dragocienimi predmeti i od zamašne znanstvene važnosti. Zatim tajnik velm. g. Drag. Jagić opisa društveni rad za prošle godine, okrunjen napokon otkrićem neprocijenjenog blaga izkopana u koritu Kupe (V. str. 94—95); izvesti o financijalnom stanju društva; i zahvali se na svoju čast, pošto je premješten na onu kotar. predstojnika u Vel. Gorici. Skupština, uvažujući prevelike zasluge, koje si je gosp. Jagić svojim neumornim radom kroz ovo deset godina svoga obstanka zaslužio za društvo, jednoglasno ga imenova svojim začasnim članom. Napokon aklamacijom bude g. M. Milčić potvrđen društvenim predsjednikom, a tako isto i ostali članovi odbora. te g. pristav Köreskönji imenovan društvenim tajnikom. Ako nam i veoma žaliti Jagićev odstup, tješi nas ipak nada, da će nas novi tajnik, uz liepa svojstva koja ga riese, za taj znatni gubitak dovoljno naknaditi.

Atti del Museo civico di antichità in Trieste N. I. Trieste 1886. — Ovo je prvi svezak rada gradskoga arkeol. muzeja u Trstu. I naš je muzej započeo bio u tom smislu još g 1870 izdavati svoj Vjestnik pod okriljem bana Raucha, ali prvi bje i zadnji svezak. Veoma hvale vrijedna je namjera onoga muz. ravnatelja Alb. Puschia vrijedna nasljednika Karla Kunza, tim putem iznjeti na vidjelo najvažnije predmete onoga poklada; a na prvi nam izkazan liepi dar iz srdeca mu čestitamo. Tu su poredane četiri razprave.

U prvoj *Dr. P. Pervanoglù* govori o Kampidolju, koj se u rimskom dobu nalazio u Trstu, kao što i u više drugih gradova osim Rima, i na kom je g. 56 poslie Is., kako ondje našast nadpis svjedoči, Clodius Quirinalis pomorski vođja ravenatski dao popraviti hram, koj je ležao uprav ondje, gdje se sada diže ladja crkve sv. Justa i nje zvonik, gdje se i sada očititi njegovi znakovi vide. Ovaj hram korintskog sloga bjaše posvećen trojstvu t. j. Jupiteru, Junoni i Minervi kao onaj na kapitolju u Rimu i u drugih mjestih. Pisac dokazuje, da je štovanje ovog trojstva bilo u običaj kod Grka, odkud su ga Rimljani dobili.

Medju ostanci našastimi na kapitolju u Trstu nalazi se i vrh ili jabuka kapitoliskoga hrama (*acroterium*). Na toj jabuki urezani su samo znameniti onih bogova, kao i drugde. Jabuka je načina četverouglastog pilja. Na glavnoj strani stoji jupitrov orao držeć u pandjah strielu i krunu u kljunu. Na strani desnoj vidi se u sriedi Minervov štit sa Gorgonom po sriedi, nad kojem dio kacige njezine, a doli ćuk. Na lievoj strani Junonov paun razkriljen, stojeć na dvie krune. K ovoj razpravi pridružena je i slika ove jabuke.

U drugoj razpravi sam ravnatelj *Puschi* izvješćuje o arkeol. otkriću u sv. Sabi kod Trsta, gdje su se našli ostanci tvornice rimske za pranje vunenih tkaninah (*fullonica*) i nekoliko neznatnih rimskih predmeta, izuzmeš li jedan sunčani sat (kakav je onaj u Munjavi, što smo u Vjestniku izdali), o kom na dugo razlaže.

U trećoj razpravi Julio Grablovitz, pišuć o pomenutom satu sunčanom, trudi se ustanoviti širinu (*latitudo*), kojoj onaj sat odgovara.

U četvrtoj razpravi isti *Puschi* opisuje nalazište starih novaca kod Kosine. Radi se o denarih oglejskih i tršćanskih, i o mletackih grosih. Svi spadaju na prvu polovicu XIII stoljeća.

Velevažna viest numismatička tičuća se Albanije mletačke.

— U naputku što je mletačka Republika dne 11 ožujka 1424 davala svomu vrhovnomu kapetanu pomorskomu Petru Loredanu, nalagala mu ovako: „Et recedendo de Spalato, debeas cum bona sollicitudine prosequi iter tuum versus Catarum et inde Dulcignum, et postea intrare Boianam cundo ad visitationem dictorum locorum pro comodo et bono hortamine nostrorum fidelium deinde, prosequendo viam tuam usque sanctum Sergium, et cum ibi fueris, debeas mittere comiti et capitaneo nostro Scutari ducatos septingetos, *et grossos de Cataro mille ducentos et in monetis de Scutaro grossos septem millia octingentos viginti* tibi assignatos, designandos comiti et capitaneo nostro Scutari“. Iz ovoga čini se, da su se ti novi kovali u Mlecih (Secr. Cons. Rog. VIII. c. 145 u mlet. arhivu V. Listine. Spom. XVI.).

Izvjestaj o kraljevskoj velikoj realci u Zemunu za školsku godinu 1885—6. — Na str. 26—9 ovog izvještaja gosp. ravnatelj Gj. Sebišanovic prilaže nekoliko crtica veoma mršavih pod naslovom: *Nešto o starinah iz Taurunuma*. Najvažnija je sljedeća: *Po svoj prilici (?) u to vrijeme (oko g. 101) spadaju od vojnika prije prelazu preko Dunava u Taurunumu izgubljeni (?) i razsuti (?) lončići i svietiljke, koje je gosp. gradski mjernik C. Kappus pri kopanju fundamenta za novu magistratsku zgradu četiri metara duboko pod zemljom našao sa nekojimi fossilijami u lössu, i realci darovao*: te pridoda na dvie table slike jedne rimske (u naših stranah sasvim obične) svietiljke, jednog lončića i ulomka bassorilieva na ploči iz mramora bez drugih oznaka i razjasnjenja. Gosp. S. bio bi znanosti liepu uslugu izkazao, da je to Kappusovo otkriće točno i obširno opisao, tim veće što mu g. Kappus pri ruci a predmeti pred oči. Dodaje u opazki: *O imenih rimskih mjesta u ovoj okolici (n. pr. Rittium, Cusum, Acimincum etc.), kako ih shvaćaju Soppron i Ljubić, neću da razpravljam, ali samo spominjem, da bi prema listu XXIII. Sprunner-Menkeovog atlasa valjalo stvar ponovno pretresti. Čini se da je Slankamen = Rittium, Petrovaradin = Acimincum ali ne Acquincum po Soppronu*. Ovo je veoma lakoumno izrečeno. Sprunnerovi navodi nepotiču iz osobitih mjestnih iztraživanja, te već su i zastarjeli; a niti ma kakav zemljevid, makar bio i Kipertov, nije mjerilo za arkeologa, nego samo pripomoć. U koliko se pako mene tiče, jer Soppronovu razpravu još vidio nisam, upućujem g. S. na moj članak: *Rittium (Surduk)* u Viestniku hrv. ark. društva str. 97—101.

Neka se zna. — Pošto i od strane strukovnjačke predbacuje se upravi nar. arkeol. muzeja: 1. da Rendićevi obrasci (modelli) nebi se smjeli ondje držati, gdje sada u muzeju stoje; 2. isto tako i ona spremka, gdje se čuvaju Precadovićeve vrpce; 3. i da sbirka epigrafička i ploho-rezbarska nebi se imala uzdržavati u podzemnih prostorijah, jer je tu sasvim van ruke i u pogibelji radi vlažnosti da se pokvari; — muzealna uprava prisiljena je odvratiti: *Ad 1.* da drugoga mjesta nema u Muzeju za smješćenje Rendićevih modela; baciti jih u podrum, na kratko propali bi; a s druge strane nebi pristojno bilo natjerati Rendića, koj onako sjajno zastupa hrvatsku umjetnost i hrvatsko ime u svjetu, da onu krasnu sbirku

kud kamo na razsulo izvrgne, pošto moli, da mu se još za njeko vrieme pridrži. *Ad 2.* Preradovićeve spremka jedino se smatrati mora kao liep komad muzealnoga pokućstva, i ništa više; te isto tako i Gajev kip od Rendića, koj se ovdje čuva uz molbu Krapinske občine, i drugi moderni kipovi, koji bi, kad bi ga bilo, riesiti mogli muzealni pritvor. *Ad 3.* žali-bože za lapidarsku i plohozbarsku sbirku nema drugoga mjesta nego u podrumu, a to je dakako mal ne u grob ju spraviti. Ona je pako već sada tako velika, da joj u nutarnjem dvorištu prizemnoga sprata, gdje stoje kipovi, nema mjesta. S druge strane nje težinu jedva da bi i sami svodovi podnjeti mogli. Uzidati ju u dvorištu bilo bi nemoguće, pošto nutarnje zidine za to slabe su, a toga radi Jugosl. Akademija nebi dozvolila takovu radnju, koja bi i skopčana bila velikim troškom i pokvarila bi sklad nutarnjih prostorija. Eto već sada vidi se jasno, da arkeologič. muzeju nema duga obstanka u sgradi, gdje se sada nalazi. Već su mal ne sve sobe predmeti zapremljene, te do mala, bude li se muzej umnožavao kako do sada, morat će se on iz ove sgrade izseliti. I sama Akademija nalazi se već u nuždi, da o tom živo radi, pošto i ona već jako trpi na oskudici prostorija, te toga radi prisiljena je ne malom štetom rabiti podrum i strop za poklad svojih izdanja. U ostalom kad se gradila ova sgrada više se pazilo na svrhe akademičke nego muzealne; te se nije ni pomislilo na epigrafičku sbirku a još manje na neobhodno potrebiti stan čuvara, dočim su oni za podvornike prave podzemne mrtvačke rake. Očevidno je dakle, da pitanje o zidanju novoga arkeol. muzeja mora da stupi do mala na dnevni red, kad nemože u svoju vlastitu kuću.

Bullettino di archeologia e storia Dalmata. Anno IX. 1886.

N. 5. — 1. Iserizioni inedite — 2. Le gemme del museo di Spalato. — 3. Scavi a Lissa. — 4. Prinosak poznavanju starina rimske Liburnije. — 5. Il Podgorie — 6. Note estratte da documenti originali a Sebenico. — 7. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 6.** — 1. Gli scavi nella Basilica cristiana a Salona e sue adiacenze. — Iserizioni inedite. — Le gemme del museo di Spalato. — 3. Ritrovamenti risguardanti il palazzo di Dioleziano. — 4. Prinosak poznavanju starina rimske Liburnije. — 5. Il Podgorie. — 6. Note estratte da documenti originali a Sebenico. — 7. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 7.** — 1. Iserizioni inedite. — 2. Le gemme de museo di Spalato. — Prinosak poznavanju starina rimske Liburnije. — 4. Mladin I. sin hrvatskoga bana Stjepka Subića kneza bibrirskoga. — 5. Recenti scoperte a Lombarda sull' isola di Curzola. — 6. Serie dei reggitori di Spalato.

Старинар. Година III. Бр. I. — 1. Српске црквене старине на будим-пештанској изложби (наставак) од М. Валтровића. — 2. Прилози за палеоетнологију српских земаља. од Ј. М. Жујовића. — 3. Манастир св. Петра, од Марка В. Спужвића. — 4. Српски натпис у Херцеговини, од В. В. Вукасовића. — 5. Дописи. Манастир Горњак, од Мих. Ст. Ризнића. — Краљ Ренат на Шпанању, од В. В. Вукасовића. — 6. Разне вести, од М. В. — Са две литографисане таблеце.